

2. Sídlní struktura

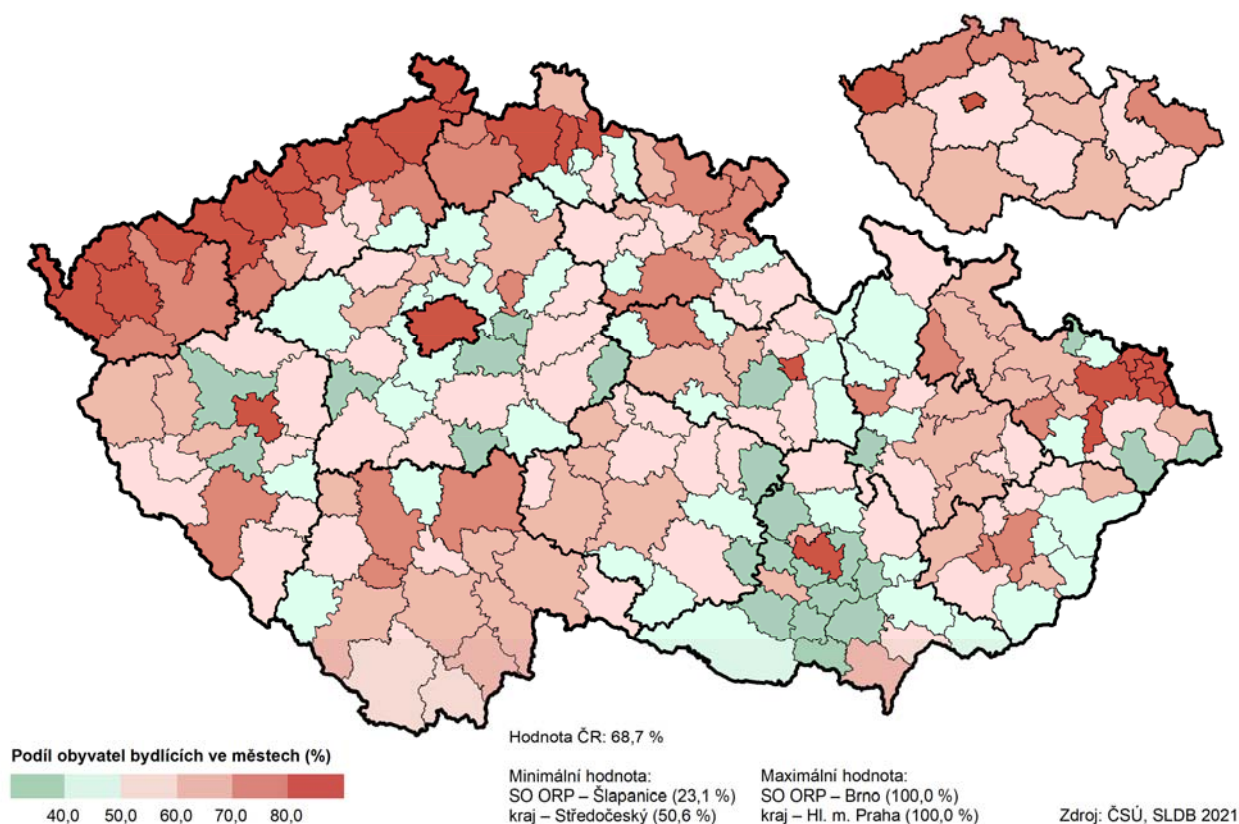
Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech a hranici kraje tvoří z více než jedné třetiny státní hranice s Polskem v délce přes 200 km. Se sousedním Libereckým a Pardubickým krajem tvoří region soudržnosti Severovýchod, který patří mezi největší v republice. Posledním sousedem je Středočeský kraj. Ke dni sčítání se kraj rozkládal na ploše 4 759 km² a tvořil 6,0 % z rozlohy České republiky a mezi kraji se řadí svou velikostí katastrálního území na 9. místo.

K 26. 3. 2021 měl Královéhradecký kraj celkem 538 303 obyvatel s obvyklým pobytem, což je 5,1 % obyvatel České republiky a 10. pořadí mezi kraji. Průměrná rozloha obce činila 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci byl 1 202 osob. Mezi kraji to byla 4. nejmenší rozloha na 1 obec po krajích Středočeském, Vysočina a Pardubickém a 5. nejnižší počet obyvatel na 1 obec za Krajem Vysočina, Jihočeským, Pardubickým a Plzeňským krajem.

Výsledky sčítání 2021 byly zpracovány podle místa obvyklého pobytu stejně jako v roce 2011. Podle územního a správního členění České republiky jsou k dispozici výsledky podle obvyklého pobytu v členění do území okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností až do základních sídelních jednotek, obcí. Královéhradecký kraj má dlouhodobě stabilní sídelní strukturu, již od roku 1995 je v kraji celkem 448 obcí, nevznikla ani nezanikla žádná obec v tomto období.

Statut města mělo ke dni sčítání celkem 48 obcí. **Městské obyvatelstvo** tvořilo méně než dvě třetiny obyvatel kraje a ve 400 venkovských obcích (nemají statut města) žilo 34,1 % krajské populace. Největším městem je krajské město Hradec Králové s 92 649 obyvateli (17,2 % obyvatel kraje), dále Trutnov s 29 054 a Náchod s 19 061 obyvateli. Od sčítání 2011 žádné město nevzniklo ani nezaniklo a podíl městského obyvatelstva se téměř nezměnil a činil 65,9 % proti 65,7 % při sčítání 2011.

Městské obyvatelstvo ve správních obvodech ORP a krajích

Mezi kraji byl podíl městského obyvatelstva sedmý v pořadí, nejvyšší a specifické postavení má hl. město Praha, které je z hlediska územního zároveň krajem i městem, za ním s podílem 81,5 % obyvatel měst následoval kraj Karlovarský. Nejnižší podíl obyvatel měst byl v krajích Středočeském (50,6 %), Kraji Vysočina (56,2 %) a Olomouckém (56,7 %).

V územním porovnání pěti **okresů** Královéhradeckého kraje měl nejvyšší podíl obyvatel měst okres Hradec Králové, kde je velký vliv krajského města a nejnižší okres Rychnov nad Kněžnou.

Z hlediska správního bylo k 1. 1. 2003 v kraji zřízeno 15 **správních obvodů obcí s rozšířenou působností** (ORP). Ve vymezení správních obvodů jsou velké rozdíly v počtu obcí od 81 obcí ve správním obvodu Hradec Králové po 5 obcí ve správním obvodu Nová Paka. Příslušnost obcí do správních obvodů ORP se od minulého sčítání v roce 2011 nezměnila.

Z 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností žijí ve městech téměř tři čtvrtiny obyvatel ve správních obvodech ORP Hradec Králové, Trutnov a Náchod, více než sedmdesátiprocentní podíl měl ještě správní obvod ORP Broumov. Nejnižší podíl městského obyvatelstva byl ve správních obvodech ORP Nový Bydžov (40,2 %), Dobruška (48,1 %) a Hořice (51,0 %).

Tab. 2.1 Základní ukazatele sídelní struktury podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 26. 3. 2021

Kraj, SO ORP	Počet			Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Na 1 obec připadá			Podíl obyvatel žijících (%)	
	obyvatel	obcí			rozloha (km ²)	obyvatel	částí obcí	ve městech	v obci s rozšířenou působností
		celkem	z toho měst						
Královéhradecký kraj	538 303	448	48	113,1	10,6	1 202	2,4	65,9	47,9
Broumov	14 947	14	3	57,6	18,5	1 068	2,7	71,4	46,0
Dobruška	19 731	26	2	70,7	10,7	759	2,3	48,1	32,4
Dvůr Králové nad Labem	26 152	28	1	101,4	9,2	934	2,2	57,2	57,2
Hořice	17 826	29	2	92,4	6,7	615	2,1	51,0	45,9
Hradec Králové	146 003	81	5	215,5	8,4	1 803	2,1	74,7	63,5
Jaroměř	18 679	15	1	134,8	9,2	1 245	3,0	64,1	64,1
Jičín	48 294	77	7	80,9	7,8	627	2,6	57,7	32,9
Kostelec nad Orlicí	24 539	22	3	109,8	10,2	1 115	2,3	57,2	24,9
Náchod	58 209	36	6	163,6	9,9	1 617	3,1	73,1	32,7
Nová Paka	12 584	5	1	129,4	19,4	2 517	7,0	67,8	67,8
Nové Město nad Metují	13 479	13	1	137,4	7,5	1 037	1,9	65,8	65,8
Nový Bydžov	17 172	23	1	80,2	9,3	747	2,0	40,2	40,2
Rychnov nad Kněžnou	33 310	32	4	69,5	15,0	1 041	2,3	57,6	31,8
Trutnov	60 863	31	8	102,2	19,2	1 963	2,4	73,3	47,7
Vrchlabí	26 515	16	3	90,4	18,3	1 657	1,7	64,5	45,0

Hustotou zalidnění s počtem 113 osob na 1 km² je kraj pod celorepublikovým průměrem 133 osob na 1 km². Mezi kraji je to 9. nejvyšší počet obvykle bydlicích obyvatel na 1 km², nejvyšší hustotu obyvatel mělo hl. město Praha a Moravskoslezský kraj, naopak nejnižší Jihočeský kraj.

Z pohledu správních obvodů ORP má nejvyšší zalidnění správní obvod Hradec Králové s počtem 215,5 osob na 1 km² a naopak nejnižší správní obvod Broumov s počtem 57,6 osob na 1 km². Největší rozloha na 1 obec připadá na správní obvody Nová Paka, Trutnov, Vrchlabí a Broumov, nejmenší na správní obvod Hořice, Jičín a Hradec Králové.

Rozmístění obyvatel kraje podle hustoty osídlení podrobněji znázorňuje gridová síť v následující mapě, kterou představuje čtvercová buňka o délce strany 1 km² (tzv. grid) s počtem obyvatel v ní bydlicích. Větší hustotou zalidnění se vyznačují vnitrozemské části kraje a významná městská sídla správních obvodů, v pohraničních horských a podhorských oblastech je stále nízká. Nejvyšší hustota zalidnění gridu je v krajském městě, kde na 1 km² bydlí 7 672 obyvatel. Bílé čtverce bez osídlení najdeme na mapě nejčastěji v horských oblastech a rozsáhlých lesích na jihu kraje, např. v Hradci Králové, Třebechovicích pod Orebem či Týništi nad Orlicí.

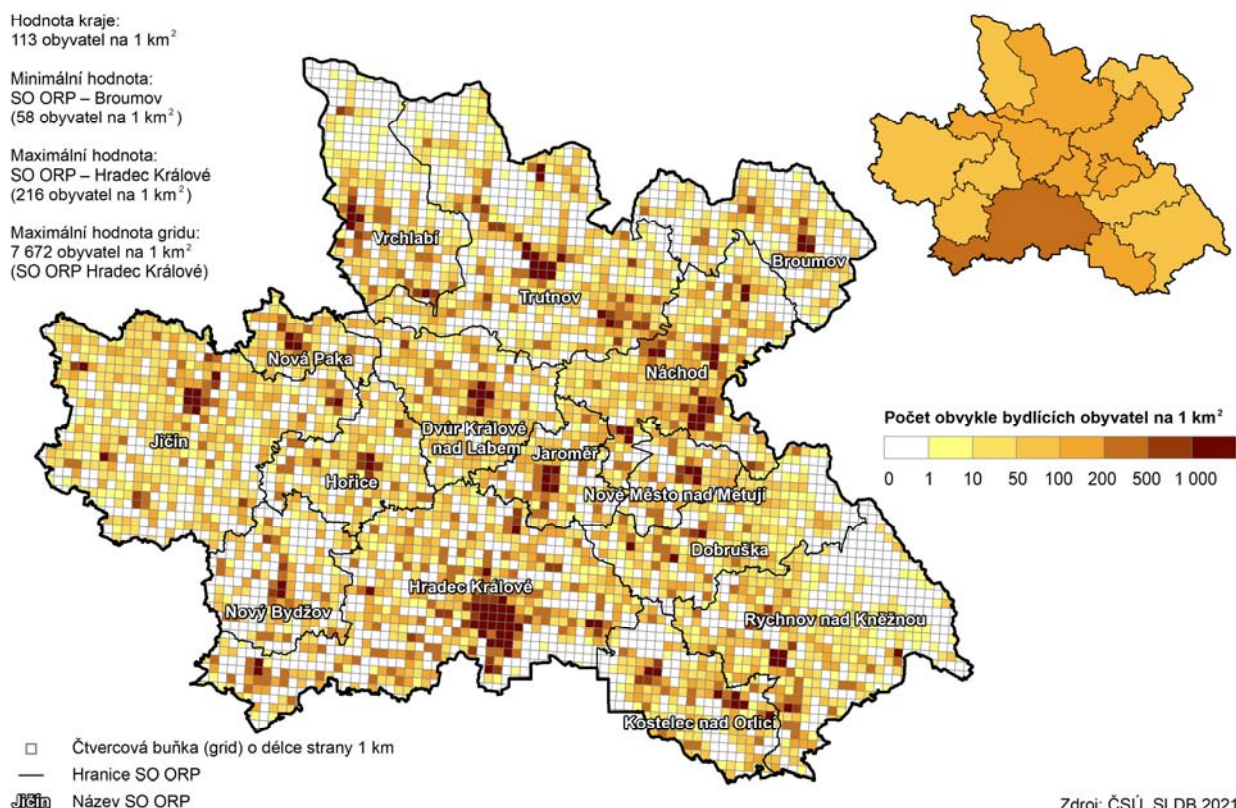
Rozmístění obyvatel a hustota zalidnění v Královéhradeckém kraji

Hodnota kraje:
113 obyvatel na 1 km²

Minimální hodnota:
SO ORP – Broumov
(58 obyvatel na 1 km²)

Maximální hodnota:
SO ORP – Hradec Králové
(216 obyvatel na 1 km²)

Maximální hodnota gridu:
7 672 obyvatel na 1 km²
(SO ORP Hradec Králové)

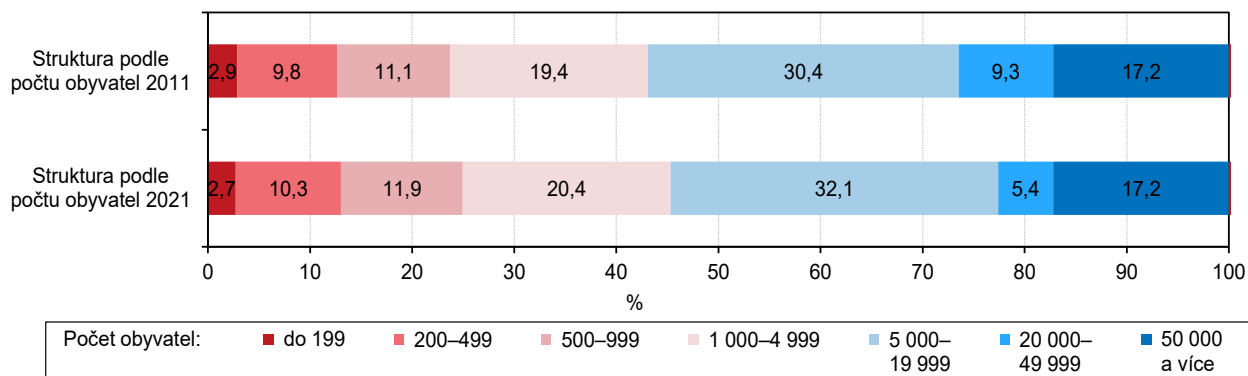
Zdroj: ČSÚ, SLDB 2021

Královéhradecký kraj má rozdrobené osídlení, podílem 23,7 % obcí s počtem obyvatel do 200 osob je čtvrtým krajem s největším podílem malých obcí po krajích Vysočina (47,9 %), Plzeňský (32,9 %) a Jihočeský (37,7 %). Zároveň v nich obvykle žilo nejméně obyvatel kraje (2,7 %) s nejnižším zalidněním (26,7 obyvatel na 1 km²). Proti celorepublikovému průměru má kraj vyšší zastoupení nejmenších obcí i obyvatel ve všech kategoriích do 1 000 osob a v kategorii měst od 5 000–19 999 osob.

Tab. 2.2 Sídelní struktura podle velikostních skupin obcí

	Počet obcí	Podíl (%)	Rozloha obcí (km ²)	Podíl (%)	Počet obyvatel	Podíl (%)	Hustota zalidnění (osoby/km ²)
Královéhradecký kraj	448	100,0	4 759	100,0	538 303	100,0	113,1
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	106	23,7	550	11,6	14 679	2,7	26,7
200–499	169	37,7	1 243	26,1	55 367	10,3	44,5
500–999	95	21,2	1 178	24,8	64 264	11,9	54,6
1 000–1 999	36	8,0	644	13,5	50 509	9,4	78,4
2 000–4 999	21	4,7	405	8,5	59 041	11,0	145,9
5 000–9 999	13	2,9	348	7,3	88 329	16,4	254,0
10 000–19 999	6	1,3	182	3,8	84 411	15,7	464,7
20 000–49 999	1	0,2	103	2,2	29 054	5,4	281,2
50 000–99 999	1	0,2	106	2,2	92 649	17,2	876,6
100 000 a více	-	-	-	-	-	-	-

Velikostní struktura obcí se mezi sčítáními změnila, což znázorňuje následující graf. Téměř beze změn zůstal podíl zastoupení obyvatel v nejmenších obcích do 199 obyvatel a v krajském městě, tj. nejvyšší kategorii měst v kraji.

Graf. 2.1 Velikostní struktura obcí v Královéhradeckém kraji

Do kategorie měst s počtem 5 000–19 999 obyvatel spadá od sčítání 2021 třetí největší město kraje Náchod z důvodu poklesu počtu obyvatel pod 20 tisíc osob. V porovnání s výsledky sčítání v roce 2011, tak došlo k výraznému snížení podílu velikostní skupiny 20 000–49 999 obyvatel (jen Trutnov), a to o 3,9 procentního bodu. Naopak zvýšení nastalo u všech dalších skupin od 200 obyvatel, nejvíce u velikostní skupiny měst s 5 000–19 999 obyvateli o 1,7 procentního bodu a v kategorii obcí s 500–999 obyvateli o 1,0 procentního bodu.

Tab. 2.3 Obyvatelstvo podle druhu pobytu a velikostních skupin obcí k 26. 3. 2021

	Osoby s obvyklým pobytem celkem	v tom s pobytem (%)		Osoby s registrovaným pobytem celkem	Rozdíl mezi počtem osob s obvyklým a registrovaným pobytem	
		obvyklým i registrovaným	jen obvyklým		celkem	%
Královéhradecký kraj	538 303	97,3	2,7	542 841	-4 538	-0,8
v tom obce s počtem obyvatel:						
do 199	14 679	90,5	9,5	15 017	-338	-2,3
200-499	55 367	92,5	7,5	56 282	-915	-1,6
500-999	64 264	92,3	7,7	65 272	-1 008	-1,5
1 000-1 999	50 509	91,6	8,4	51 090	-581	-1,1
2 000-4 999	59 041	91,4	8,6	59 272	-231	-0,4
5 000-9 999	88 329	93,8	6,2	90 070	-1 741	-1,9
10 000-19 999	84 411	93,1	6,9	85 590	-1 179	-1,4
20 000-49 999	29 054	94,0	6,0	29 526	-472	-1,6
50 000-99 999	92 649	91,0	9,0	90 722	1 927	2
100 000 a více	-	-	-	-	-	-

Graf. 2.2 Sídelní struktura obcí Královéhradeckého kraje a České republiky (bez HI. m. Prahy)